

Mgr. Radmila Doupovcová, PhDr. Eva Šrámková

Výstupní testování v anglickém a německém jazyce na PrF MU v Brně

Výstupní testování v rámci projektu IMPACT Centra jazykového vzdělávání Masarykovy univerzity si klade za cíl sjednotit a standardizovat hodnocení jazykových dovedností studentů na jednotlivých fakultách MU v oblasti odborného a akademického jazyka dle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky a současně vytvořit jednotnou metodiku a jednotné nástroje pro měření jazykových dovedností studentů této univerzity, aby tak byly zajištěny deklarované jazykové úrovně u výstupního testování na všech fakultách MU. Důvodem pro standardizaci byla nejednotnost testovacích metod jazykových kompetencí výstupních testů jak mezi jednotlivými fakultami MU, tak i v rámci jedné fakulty mezi jazyky samotnými.

Na Právnická fakultě MU se v současné době vyučuje v magisterském studiu obor Právo a právní věda angličtina, francouzština, němčina a španělština s deklarovanou úrovní B2 a v navazujícím magisterském studiu obor Veřejná správa se vyučuje angličtina a němčina s deklarovanou úrovní B1. Výuka v magisterském studiu probíhá čtyři semestry s dvouhodinovou týdenní dotací, v navazujícím magisterském studiu se vyučuje pouze jeden semestr, a to s dvanáctihodinovou dotací. Magisterské studium je zakončeno jak zkouškou písemnou, tak i ústní. Navazující magisterské studium je ukončeno pouze písemnou zkouškou. Doktorandské studium jazyka anglického, francouzského a německého má fakultou stanovenou úroveň C1; v tomto typu studia však neprobíhá výuka, je zakončeno pouze ústní zkouškou.

Již v rámci jednotlivých jazyků vyučovaných na PrF MU byly testovací metody jazykových kompetencí před zahájením projektu Impact velmi nejednotné a roztříštěné. V anglickém jazyce byl testován překlad odborné slovní zásoby v kontextu cizího jazyka, kromě toho také

byla prověřována schopnost definovat odborné pojmy, testováno bylo i čtení porozuměním. V německém jazyce byla prověřována schopnost překladu německého odborného textu, schopnost vysvětlení pojmů, mimo to byla součástí písemných testů větná transformace. Z výše uvedeného je patrné, že v obou jazycích byly opomíjeny dovednosti poslech a psaní, které jsou nezbytné pro všechny právnické profese.

Právě tato disharmonie byla příčinou realizace zásadních změn v oblasti výstupního testování, aby tak byla zajištěna objektivita a transparentnost hodnocení, která je v současné době studenty velmi pozorně sledována a vyžadována. Výchozím bodem pro výstupní písemné testování se stal Společný evropský referenční rámec pro jazyky a mezinárodně uznávané zkoušky, dle jejichž vzoru byly do testů implementovány všechny dovednosti, tedy poslech, čtení s porozuměním, gramaticko-lexikální dovednosti a psaní.

Na jednotlivých fakultách byly nejprve provedeny detailní specifikace písemné části testů pro dané úrovně. Časová dotace pro písemnou část byla stanovena na 90 minut, váha jednotlivých subtestů se pohybuje mezi 15-20% u písemného testu, 20% u ústní zkoušky. Celkový počet bodů za zkoušku z jazyka, tedy její písemnou i ústní část, je stanoven na 100 bodů. Před zahájením písemného testu budou studentům podány podrobné instrukce jak ke všem částem subtestu, tak i k jednotlivým úkolům.

Prvním subtestem je poslech s porozuměním, ve kterém je testováno jak globální, tak i detailní porozumění. Subtest se skládá ze dvou částí, přičemž v první části je prověřováno globální porozumění na základě cca třiminutové nahrávky s právní tematikou formou dialogu. Druhý poslech je zaměřen na detailní porozumění, cca třiminutová nahrávka s právní tematikou je formou monologu. Pro subtest poslech byla jednak vybrána testová úloha výběr ze čtyř možností, jednak doplňování jednoho až dvou slov do shrnutí nahrávky.

V produktivní části poslechu se nestrhávají body za pravopisné chyby, je-li význam doplňované informace nesporný a jasný.

V subtestu čtení se testuje schopnost porozumět psanému slovu, a to globální i detailní porozumění, porozumění kohezním a jazykovým prostředkům vhodných pro daný odborný styl textu. Tento subtest obsahuje tři části. První část testuje globální porozumění textu formou přiřazování krátkého shrnutí k jednotlivým odstavcům textu. Jsou zde dva distraktory navíc, aby student nebyl penalizován za jednu chybu ztrátou více bodů. Druhá část čtení testuje detailní porozumění formou výběru ze čtyř možností, třetí část se zaměřuje na porozumění kohezním a jazykovým prostředkům také formou výběru ze čtyř možností. Co se týče charakteru textů pro tento subtest, jsou vybírány texty populárně vědecké nebo případové studie s právní tematikou v rozsahu 200 – 300 slov.

V subtestu gramaticko-lexikálním jsou testovány gramatické a lexikální kompetence studentů. Tento subtest se skládá ze dvou dílčích částí. První část testuje znalost stěžejní odborné právní terminologie, a to překladem odborné terminologie v cizojazyčném kontextu z cizího jazyka do jazyka českého a z jazyka českého do cizího jazyka. V druhé části, ve větných transformacích, jsou ověřovány schopnosti přeformulovat větu, a to např. pomocí verbalizace, nominalizace, formou převodu z aktiva do pasiva apod.

V subtestu psaní se prověřuje schopnost napsat formální dopis na známá témata, například napsat na úřad žádost o udělení určité informace, napsat formální dopis, ve kterém musí být zkoncipována stížnost fyzické/právní osoby požadující určité plnění po fyzické/právní osobě, nebo napsat jménem dané organizace formální pozvání pro profesora na právní konferenci. Do zadání jsou začleněny tři komponenty, které musí student ve svém dopise zohlednit. Je kladen důraz jak na formální stránku dopisu, tak také na stránku obsahovou. Sjednotit se na hodnocení psaní je pro testovací tým jednou z největších výzev, a proto byly

vytvořeny škály a kritéria, podle kterých se psaní hodnotí, což vede k větší objektivitě a konzistenci. Kritéria hodnocení psaní jsou čtyři: splnění úkolu (dodržení tématu, žánr, registr, a rozsah, který je stanoven na 120-180 slov), organizace textu (struktura, koherence, koheze), použití lexikálních (rozsah a správnost) a gramatických (rozsah, správnost, pravopis) prostředků.

Příprava nových testů se skládá z několika etap, které je potřeba dodržet, aby testy splňovaly požadavky kvalitního testu. Nyní se Centrum jazykového vzdělávání nachází zhruba v polovině celkové časové dotace na vytvoření nových testů, ale již teď se dají najít pozitiva i negativa tohoto procesu. Prvním pozitivem je bezesporu ujasnění si cílů testování, tedy jaké znalosti a dovednosti by studenti po absolvování 4 semestrů výuky odborného jazyka měli prokázat. Druhým a jedním z nejdůležitějších pozitiv je sjednocení požadavků a nároků na studenty mezi kolegy. Bylo nutné si například vysvětlit, které dovednosti jednotliví vyučující považují za prioritní, které testové úlohy nejlépe testují jednotlivé dovednosti, či co se považuje za gramatickou chybu a co za chybu pravopisnou. Získání nových znalostí o testování je jeden z velkých přínosů celého projektu. Vyučující měli možnost pod vedením českých i zahraničních expertů absolvovat řadu seminářů a školení zaměřených jak na teoretické, tak na praktické aspekty testování. K negativům přípravy nových testů nepochybně patří časová náročnost a technické problémy s audio nahrávkami. Málokterý z vyučujících očekával, jak náročné a zdouhavé bude vytvoření kvalitních testů splňující kritéria SERR. Vyučující museli vytvořit specifikace testů, tedy určit, jaké testové úlohy jsou vhodné pro jednotlivé dovednosti, museli najít adekvátní texty pro čtení a poslech, které korespondují s danou úrovní podle SERR, a vytvořit všechny subtesty testující právě ty dovednosti, které se mají testovat podle stanovených specifikací. Následně proběhla moderace neboli diskuze mezi vyučujícími nad jednotlivými položkami, pretestace a

statistické vyhodnocení výsledků pretestace. Co se týče technických problémů, ty se týkaly především audio nahrávek a akustiky učeben. Některé nahrávky se musely zkracovat, některé zpomalovat, aby byla zachována obtížnost stanovená SERR. Akustika v učebnách na právnické fakultě není ideální a nahrávka, která se zdála čistá a zřetelná v kanceláři, byla v učebnách méně srozumitelná, a v důsledku toho se zvýšila obtížnost testové úlohy.

Součástí pretestace byla zpětná vazba studentů. Studentům byly rozdány dotazníky s otázkami, zda byl test přehledný a srozumitelný, zda bylo zadání jednoznačné a zda měli dostatek času na vypracování testu. V doplňujícím komentáři se pak měli slovně vyjádřit k nové formě a obtížnosti testu. Výsledky byly potěšující, studenti byli spokojeni jak s formou, tak s obtížností, testy podle nich zkoumají celkové schopnosti studentů a řádně připravenému studentovi by test neměl činit velké obtíže. Nejtěžší byl pro studenty poslech z důvodů, které byly popsány výše.

Projekt testování ještě není u konce, ale již teď lze shrnout a zhodnotit dosavadní výstupy. Nové testy testující všechny dovednosti včetně odborné slovní zásoby a gramatiky více odrážejí reálné potřeby absolventů a budoucích právníků. Hodnocení testů je objektivnější, konzistentnější a tím pro studenty transparentnější. Jedním z důležitých důsledků přípravy nových testů je sebereflexe vyučujících jak v oblasti testování, tak v samotné výuce jazyků. Změny v nových testech se projeví ve výuce právnického jazyka, neboť je nutná implementace těchto změn, a to hlavně zařazení dovednosti psaní, které je v současné době neprávem opomíjeno.